

AVRUPA BÜTÜNLEŞMESİ VE TÜRKİYE-AB İLİŞKİLERİ*

III. Uluslararası Avrupa Gençlik Haftası (1-8 Ekim 2005)

Ankara Üniversitesi Avrupa Toplulukları Araştırma ve Uygulama Merkezi (ATAUM) ile her yılın Eylül-Ekim aylarında bir araya gelerek Uluslararası Avrupa Gençlik Haftası'nı düzenleyen Akdeniz Üniversitesi Avrupa Birliği Araştırma ve Uygulama Merkezi (AKVAM), bu yıl özellikle önemli bir tarihi günü içine alan 1-8 Ekim 2005 haftasını seçti. Bir haftalık eğitim programına yüksek öğrenim gören veya gençlik örgütlerinin faaliyetlerine aktif olarak katılan yurt içinden ve yurt dışından gençler davet edildi. Amaç, 1999 yılında üyelik için adaylığı ilan edilen ve o zamandan beri AB'ye hızla yaklaşan Türkiye'nin, müzakerelerin arifesinde bu sürecin neresinde olduğunu tartışmaktı.

Kamuoyunun yakından izlediği gibi Ekim ayı yaklaşırken, 2005 yaz aylarından beri süren Türkiye-AB arasındaki yoğun tartışmalar, müzakerelerin başlatılması konusunda bir kararın alınmasını bile belirsiz hale getirmişti. Bir yandan AB Anayasası'nı reddeden Fransa ve Hollanda'daki siyasi çevreler, bu durumdan AB'nin Türkiye ile ilgili hedeflerini sorumlu tutarken; diğer yandan başta Avusturya olmak üzere diğer bazı AB ülkeleri de, müzakere sürecini, dolayısıyla Türkiye'nin üyelik yolunu tıkama konusunda yoğun çaba sarfediyordu. Özellikle Türk Hükümetinin Güney Kıbrıs'ı tanımayacağını ilan ettiği Deklarasyonu, Türkiye'nin üyelik perspektifinin önünü tamamiyle kapatacak önerileri üreten AB'nin siyasi çevreleri için aranan fırsatı doğurmuştu. Gecikmeden karşı Deklarasyon tartışmalarını başlatan AB üye ülkeleri, diğer taraftan da müzakereler için bir yol haritası niteliğinde olan Çerçeve Belgesi tartışmaları sırasında Türkiye için "imtiyazlı ortaklık" önerisini geliştiriyorlardı. Böylece 3 Ekim tarihi öncesi sadece Türkiye ile müzakerelerin başlatılması konusunda değil, müzakerelere başlanmasından sonra nasıl sonuçlanacağı konusunda da yeni belirsizlikler oluşmuş ve müzakerelerin ucunun "tamamen açılması" konusundaki çabalar, kafalarda önemli soru işaretleri yaratmıştı.

Her dakikası yeni gelişmelere gebe olması beklenen Ekim ayının son derece gergin ilk günlerinde AKVAM, farklı üniversitelerden gelen toplam 25 genci Antalya'da bir araya getirdi. Akdeniz Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde gerçekleştirilen, "Avrupa Bütünleşmesi ve Türkiye-AB İlişkileri" konulu seminerin açılışında, Akdeniz Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı ve AKVAM Yönetim Kurulu üyesi Prof. Dr. Esra Çayhan, "AB'nin Temel İlkeleri ve Ortak Politika Alanları" konusunu ele

* Akdeniz Üniversitesi İİBF Kamu Yönetimi Bölümü Öğretim Üyesi ve AKVAM Müdürü **Erol ESEN** tarafından derlenmiştir

aldı. 3 Ekim Pazartesi günü öğleden önceki oturumda da yine Prof. Çayhan, katılımcı gençlere “Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu’ndan AB’ye: Adım Adım Birleşik Avrupa’ya Doğru” başlıklı konuşmasını gerçekleştirdi. Seminer konusunun ilk bölümünü oluşturan “Avrupa Bütünleşmesi” tartışmalarının temel çerçevesi bu şekilde çizildikten sonra seminere katılan gençler, Türkiye Antalya’nın değişik kurumlarında gelen katılımcıları, Akdeniz Üniversitesi öğrencileri ve akademisyenleri ile Türkiye -AB ilişkilerini böylesi bir tarihi günde tartışmaya başladılar.

İlk olarak, Sabancı Üniversitesi Kurucu Rektörü ve Öğretim Üyesi Prof. Dr. Ahmet Evin, “Avrupa’da Yeni Siyasi Akımlar ve Bütünleşme Sürecine Olası Etkileri” konusunu tartışmaya açtı. Akdeniz Üniversitesi akademik birim temsilcileri ve Akdeniz Bölgesinde faaliyet gösteren kamu, özel sektör ve sivil toplum kuruluş temsilcilerinden oluşan AKVAM Danışma Kurulu üyelerinin de hazır bulunduğu bu oturumda, Avrupa’daki son gelişmeler değerlendirildi. Türkiye ile başlaması beklenen müzakereler için gerekli Çerçeve Belgesi’ne öğleden sonranın geç saatlerine kadar henüz son şeklini vermeyi başaramayan AB ülkelerinde, son aylarda kendini gösteren muhafazakar ve ulusalcı akımlar konusu, seminer tartışmalarının odağını oluşturdu. Bu esnada, ABD’nin de müdahalesiyle Güney Kıbrıs Rum Kesimi’nin AB Dışişleri Bakanları tarafından Lüksemburg’da tartışılan Çerçeve Belgesine karşı itirazının kaldırıldığını tüm katılımcılara duyuran Prof. Evin konuşmasını, “müzakereler bugün başlar” tespitiyle tamamladı ve aynı akşam geç saatlerde netleşecek sonucu adeta önceden duyurmuş oldu.

Daha sonra söz alan Ege Üniversitesi öğretim üyesi ve Türkiye’de faaliyet gösteren 14 Bologna Rehberinin Koordinatörü Prof. Dr. Süheyda Atalay, “Avrupa Yüksek Öğrenim Alanı ve Değişim Programları”nı tanıttı. AB eğitim ve gençlik programları çerçevesinde toplam 30 ülkeden 4000’nin üzerinde üniversite ile değişim programına katılması mümkün olan gençlere değişim koşullarını ve 2007-2013 yıllarında uygulanacak programlarda geçerli olacak yeni kriterleri anlattı. Özellikle bu açıklamalar, katılımcı gençler arasında en fazla merak edilen Leonardo Da Vinci ve Erasmus Programlarının anlaşılması açısından oldukça yararlı oldu.

İstanbul’da, AB fonları konusunda kamu ve özel sektör kuruluşlarına danışmanlık hizmetleri sunan Fügen Uğur’un “Avrupa Bütünleşmesi Sürecinde Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü” konulu sunumuyla, seminer konusunun ilk bölümü olan “Avrupa bütünleşmesi” üzerine tartışmalar tamamlandı. 5 Ekim gününden itibaren ise “Türkiye-AB ilişkileri” üzerine çeşitli sunumlar gerçekleştirildi. Bunlardan ilki, Yrd. Doç. Dr. Erol Esen’in sunduğu “AB’ye Uyum Sürecinde Türk Kamu Yönetiminde Dönüşümler” konusuydu. Bu sunumda Dr. Esen, özellikle yerel yönetimlerin konumu ve merkezi yönetimle ilişkilerini yakından ilgilendiren reformlar konusunu anlattı. Gençlik Haftası’nın düzenleyicilerinden ATAUM’un müdürü Yrd.

Doç. Dr. Nail Alkan “Avrupa’da Türkiye – Türkiye’de Avrupa: Bir İmaj Değerlendirmesi” başlıklı sunumunu yaptı. Ne Türkiye’de Avrupa’nın, ne de Avrupa’da Türkiye’nin gerektiği gibi tanınmadığını vurgulayan Dr. Alkan konuşmasının sonunda, Türkiye-Avrupa ilişkilerinde halen 1960 ve 1970’li yıllardaki olumsuz imajın hakim olduğunu belirtti.

Tartışmaların tamamlandığı 6 Ekim günü öğleden önce, Türkiye-AB müzakerelerinde önemli sorun alanları incelendi. Almanya’nın Hamburg kentinde faaliyetlerini sürdüren Avrupa-Türkiye Araştırmalar Enstitüsü (ATA) müdürü Doç. Dr. Harun Gümrükçü, “Türkiye’nin AB’ye Katılım Sürecinde Malların ve Kişilerin Serbest Dolaşımı: Sorunlar ve Perspektifler” konusuyla AB’ye uyum sürecinde uzun zamandır tartışılan Gümrük Birliği ve Türk işçilerinin serbest dolaşımı konularını açıkladı. AB ülkelerindeki Türk göçmenlerinin Ortaklık Anlaşmalarından doğan haklarını bile henüz tam olarak kullanamadıklarını belirten Doç. Dr. Gümrükçü, bu konunun müzakere sürecinin en çetin cevizlerinden biri olacağı uyarısını yaptı. Son olarak Uludağ Üniversitesi Tarım Ekonomisi Bölümü öğretim üyelerinden Prof. Dr. Orhan Yavuz, “AB Üyelik Yolunda Türk Tarımının Sorunları ve Çözüm Önerileri”ne yönelik sunumunu gerçekleştirdi. Tarım ve AB konusunda çok büyük araştırma ve uzman açığının bulunduğuna dikkat çeken Prof. Yavuz, gençlerden öğrenimlerinden sonra bu çalışmalara aktif olarak katılmalarını istedi. Sunumu takip eden tartışmanın sonunda, günümüzde AB bütçesinin yaklaşık yüzde 50’sini oluşturan tarım konusunun, Türkiye için zor bir müzakere başlığı olacağı tespitinin altı çizildi.

Diğer yandan hafta içinde gerçekleştirilen tartışmalar, sadece seminer salonlarında gerçekleşmedi. Akdeniz Belediyeler Birliği’nin organizasyonu, Antalya Büyükşehir Belediyesi Genel Sekreteri Ali Deveci, katılımcılara “AB Yolunda Yerel Yönetimler: Antalya Örneği” konusunda faydalı bilgiler verdi. Aynı hafta içinde Antalya’da faaliyet gösteren çeşitli sivil toplum kuruluşlarına misafir olan katılımcı gençler, 6-8 kişilik küçük gruplar halinde Antalya Kent Konseyi, Tüketicileri Koruma Derneği, Antalya Ticaret ve Sanayi Odası ve Antalya Mimarlar Odası’nı ziyaret edip, sorumlu yöneticilerden, kuruluşlarının AB ile ilgili beklenti ve görüşleri konusunda bilgi aldılar ve bu alanda yapılan faaliyetleri ilgililerle tartıştılar.

Bir hafta sürecince oldukça yoğun geçen eğitim programı, katılımcılar için oldukça cazip sosyal faaliyetlerle de zenginleştirildi. Antalya çevresine yönelik düzenlenen bazı gezi programları dışında, Avrupa Gençlik Haftası katılımcıları için en ilginç deneyim, ilki Ankara Antlaşması’nın imzalandığı yıl olan 1963’te başlatılan ve ilk kez bu yıl kapılarını uluslararası filmlere de açan 42. Antalya Altın Portakal Film Festivalinin kapanış törenine tanıklık etmek oldu.

Programın kapanış değerlendirmelerinin sonunda katılımcı gençler, katılım belgelerini alarak uğurlandılar. AKVAM olarak, kapanış konuşmasında da belirtildiği gibi, programın yapılmasına katkıda bulunan tüm kurum ve kuruluşlara teşekkür ediyor, özellikle Avrupa Gençlik Haftası buluşmalarına başından itibaren en yoğun desteği veren Heinrich-Böll-Vakfı Türkiye Temsilciliği ile yürütülen bu anlamlı işbirliğinin gelecek yıllarda da devam etmesini diliyoruz.